

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

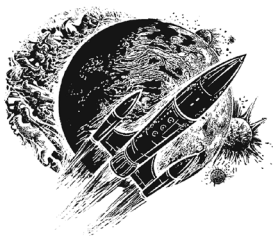
(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

М А Є С Т А Т С Л О В А

Рей Бредбері

**ТРЕТЯ
ЕКСПЕДИЦІЯ**

 **ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН**

УДК 82/89
ББК 84.7 США
Б87

Серію «Маєстат слова» засновано 2004 року

Copyright © 1980 Ray Bradbury Enterprises /
A California Corporation

Copyright 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949,
1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1956, 1957, 1958, 1959,
1960, 1961, 1962, 1963, 1969, 1971, 1972, 1973, 1976,
1978, 1979, 1980, 1972 by Ray Bradbury.
1971, 1972, 1973, 1976, 1978, 1979, 1980,
1972 by Ray Bradbury.

Copyright renewed 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975,
1976, 1977, 1978, 1979, 1980 by Ray Bradbury.

Друкується з дозволу правовласника
The Ray Bradbury Literary Works LLC,
c/o Don Congdon Associates, Inc.

Примітки Богдана Стасюка
та Бориса Щавурського

Бредбері Р.

Б87 Третя експедиція : оповідання / Р. Бредбері ; пер. з англ. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. – 336 с. – (Серія «Маєстат слова»).

ISBN 966-692-431-5 (серія)

ISBN 978-966-10-4452-3

УДК 82/89
ББК 84.7 США

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина даного видання не може бути
відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора
перекладу чи видавця.*

ISBN 966-692-431-5 (серія)
ISBN 978-966-10-4452-3

© Навчальна книга – Богдан, 2016

Дощі випадають

У їдальні заспівав годинник: *«Добра новина: сьома година, уставай – часу не гай!»* – наче боявся, що ніхто не встане. Дім був безлюдний. А годинник собі цокав, час від часу співаючи в порожнечу. *«Дев'ять на восьму чудового ранку – час до сніданку, час до сніданку!»*

Плита засичала, зітхнула й викинула зі свого теплого нутра вісім ідеально підсмажених грінок, яєчню з восьми яєць, шістнадцять шматочків бекону, дві кави й дві холодні склянки молока.

Сьогодні четверте серпня дві тисячі двадцять шостого року, – промовив інший голос з кухонної стелі, – у місті Ілендейл, Каліфорнія. – Голос повторив дату тричі. – Сьогодні день народження містера Фезерстоуна. Сьогодні роковини одруження Тіліти. Треба сплатити страховий внесок, а також оплатити рахунки за воду, газ і світло».

Десь у стіні кламцали реле, і під електричним оком рухалася стрічка пам'яті.

«Вісім годин, всі як один, хто учитись, хто – трудитись, всі як один, вісім годин!»
Але в домі не грюкали двері, і килими не вгиналися під гумовими підборами. Надворі пішов дощ. І барометр біля вхідних дверей тихенько співав: «Падають рясні дощі – не забудьте про плащі...» А дощ лунко стукотів по даху порожнього будинку.

Надворі в гаражі задзвонив дзвінок. Ворота гаража піднялися, за ними стояв автомобіль. Почекавши якийсь час, ворота знову опустилися.

О восьмій тридцять яєчня вже була зовсім суха, а грінки стали як камінь. Алюмінієвий совок викинув сніданок у раковину, де гаряча вода змила його й понесла металевим горлом у далеке море. Брудні тарілки потрапили в апарат для миття посуду й вийшли звідти блискучі й сухі.

«Чверть на десяту, – заспівав годинник, – час прибирати».

У стінах відчинилися маленькі люки, і звідти вискочили мишки-роботи. Кімнати заповнили крихітні тваринки-прибиральниці, зроблені з гуми й металу. Вони стукалися об стільці, повертаючи свої ходові ролики з вусиками, прочісували ворсу

килимів, обережно висмоктуючи куряву. Потім, ніби казкові гноми, вони шугнули у свої нірки. Їхні рожеві електричні очі погасли. Будинок був чистий.

Десята година. З-за дощових хмар визирнуло сонце. Будинок самотньо височів серед міста, що лежало в руїнах. Він стояв один-однісінький. Ночами зруйноване місто немовби жевріло – радіоактивне випромінювання було видно за багато миль.

Десята п'ятнадцять. Поливальні пристрої в саду вибухли золотими водограями, сповнюючи вранішнє повітря водяними блискітками. Вода покропила шибки, збігаючи по обпаленій західній стіні, колись пофарбованій білою фарбою. Вся західна сторона будинку була чорна, крім п'яти плям. Ось силует чоловіка, що стриже газон. Ось ніби фотографія жінки, яка нахилилася, рвучи квіти. Ще далі – випалені на дереві в якусь невловиму мить силуети – хлопчика, що здійняв угору руки, а над головою кинутий м'яч, проти нього підняла руки дівчинка, ловлячи м'яч, який так і не впав донизу.

П'ять плям на стіні – от і все, що залишилося від чоловіка, жінки, двох дітей

і м'яча. Плями на стіні, вкритій тонким шаром обвугленого дерева.

Поливальні пристрої розбризкували воду, і по саду пливла веселка.

Як пильно оберігав свій спокій дім аж по цей день! Як насторожено він допитувався: «Хто йде? Скажи гасло!» – і, не отримавши відповіді од лисиць і виючих котів, зачиняв свої вікна й спускав штори. Дбаючи про свою безпеку, наче стара діва, він це робив з упертістю, що межувала з механічною параноєю.

Він здригався від кожного звуку, цей дім. Якщо горобець торкався крилом вікна, штора враз підстрибувала. Злякана пташина тікала. Ні, навіть птахам не дозволялося чіпати будинок!

Дім був олтарем з десятьма тисячами служок, великих і малих, вони обслуговували й прислужували. Але боги зникли, і релігійний ритуал утратив сенс, став даремним.

Дванадцята. Полудень.

На парадному ганку завив, трусячись, пес.

Двері впізнали собачий голос і одчинилися. Хазяйський пес був колись здоровий і міцний, але зараз він зовсім перевівся

і вкрився болячками. Він пройшов через будинок, залишаючи брудні плями на підлозі. Услід йому дзижчали сердиті миші, сердиті, бо їм доводилося прибирати за ним, сердиті, бо порушили їхній спокій.

Адже коли навіть вітром у щілину під дверима заносило якийсь листочок, враз одчинялися стінні панелі й звідти прожогом вискакували мідні пацюки-сміттярі, хапали листочок, волосину або папірець і тягли їх у нору. Там їх підхоплював повітряний потік і провадив трубами у підвал до спеціальної печі, яка стояла в темному кутку, наче злий Ваал.

Собака побіг сходами нагору, істерично гавкаючи на кожні двері, хоч він уже усвідомив, як усвідомив увесь дім, що за дверима – лише тиша.

Він нюхнув повітря й пошкрябав кухонні двері. У кухні пічка пекла млинці, і будинок сповнювався густим духом смаженого.

Собака лежав біля дверей, принюхуючись, і з рота в нього текла піна. Потім він почав несамовито кружляти по кімнаті, кусаючи власний хвіст. Врешті закрутився в скаженому танці й здох. Годину лежав у вітальні.

«Друга година», – заспівав голос.

Нарешті, почувши запах розкладання, миші – цілі полки – вилізли з нірок і з тихим шелестінням, немовби сіре листя під вітром, покотилися по підлозі.

Друга п'ятнадцять.

Собака зник.

У підвалі раптом запалахкотіла піч, і з димаря вихопився вихор іскор.

Друга тридцять п'ять.

Зі стін внутрішнього дворика вистрибнули столи для бриджу. Складаючись у колоди, замиготіли карти. На дубовій лаві з'явився коньяк і сендвічі з яєчним салатом. Заграла музика.

Але за столами панувала тиша, і нічий руки не торкнулися карт.

О четвертій годині столи склалися, наче величезні метелики, і знову зникли у панелях стін.

Четверта тридцять.

Стіни дитячої кімнати засвітилися веселими барвами. На стінах ожили звірі: жовті жирафи, сині леви, рожеві антилопи. Бузкові пантери застрибали в прозорому повітрі. Стіни були скляні. Вони

відкрилися для барв і фантазії. Сховані в стіні, добре змащені механізми крутили кінострічки. Підлога дитячої кімнати нагадувала зелений квітучий луг. По ньому бігали алюмінієві жуки й залізні цвіркуни, а в гарячому непорушному повітрі гойдалися метелики з ніжною червоною тканини. Гостро пахли сліди різних звірів. Чути було дзижчання рою золотих бджіл у темному вулику і ліниве рикання лева. Десь лунко тупотіли копита окая, тропічний дощ теж дріботів, як копита, по випаленій літнім сонцем траві. Потім стіни зникли у безмежних степових просторах, які тяглися аж до обрію. Тварини поховалися в колючих чагарниках і ямах з водою.

Це була дитяча година.

П'ята година. Ванна наповнилась чистою гарячою водою.

Шоста, сьома, восьма година. Обідній посуд з'явився і зник, ніби за помахом чарівної палички, а в кабінеті щось клацнуло. На металевій підставці напроти каміна, в якому вже весело палахкотів вогонь, з'явилася сигара. Вона диміла й чекала, і шар сірого попелу на кінці зростав.

Дев'ята година. Ліжка ввімкнули свої сховані нагрівачі, бо ночі в цій місцевості були холодні.

Дев'ята п'ять. Зі стелі кабінету обізався голос:

– Місіс Макклелан, який би ви хотіли послухати сьогодні вірш?

Дім мовчав.

Врешті голос промовив:

– Оскільки ви вагаєтесь, я виберу вірш на власний розсуд. – Заграла тиха музика, що супроводжувала голос. – Сара Тісдейл¹. Наскільки пригадую, ваша улюблена поетеса...

*Дощі випадають, над гладдю ріки
Зі співом кружляють прудкі ластівки,
Вільшанки за тином в пістрявім вбранні
Висвистують примхи свої голосні,*

---

¹ Видатна американська поетка Сара Тісдейл (*Sara Teasdale*, 1884–1933) за життя стала відома завдяки декільком поетичним збіркам, проте справжня слава прийшла до неї посмертно і несподівано завдяки невеликому віршу із книги «Полум'я і тінь» (1920), знаному в нас за початковим рядком – «Дощі випадають, над гладдю ріки...» у перекладі Д. Паламарчука.

*Десь кумкають жаби, забувши про сон,
Сплять сливи, узяті у білий полон,
Не думає все це про згубу війни,
Про долю людей, що загинуть вони.
І все це живе і нічого не зна...
І тільки у синім серпанку весна,
З'явившись уранці на зміну зими,
Дізнається, може, що зникли всі ми!*

У каміні горів вогонь, і сигара на підставці перетворилася на купу мертвого попелу. Порожні стільці стояли один проти одного між мовчазними стінами, і гра-ла музика.

О десятій будинок почав завмирати.

Здійнявся вітер. Зламана гілка, падаючи з дерева, потрапила в кухонне вікно. Пляшка з розчином для чищення ножів та виделок розбилася, й рідина потекла на плиту. Кімната враз запалала.

– Пожежа! – скрикнув голос.

У будинку засвітилося світло, пожежні помпи пустили зі стелі струмені води. Але розчин розплився по лінолеуму, пожираючи його, поповз під кухонні двері, а голоси кричали хором:

– Пожежа, пожежа, пожежа!

Дім намагався рятуватися. Двері нагло зачинилися, а шибки у вікнах тріскались від жару, і вітер, вриваючись, роздмухував огонь.

Дім одступав, а вогонь з сердитим гудінням легко займав кімнату за кімнатою, а потім рушив угору сходами.

Метушливі пацюки-пожежники з писком вискакували зі стін, вистрілювали свій заряд води і мерщій бігли його поновлювати. А стінні розбризкувачі вибухнули цілою зливою штучного дощу.

Та пізно. Помпа, зітхаючи, знизала плечима й схлипнула востаннє. Штучний дощ припинився. Скінчився запас води: протягом багатьох мертвих днів у домі наповнювалися ванни, мився посуд.

Вогонь затріщав сходами. Він пожирав, як делікатеси, картини Пікассо й Матісса¹ у верхніх кімнатах, підсмажуючи їхнє масне тіло, ніжно лижучи полотно й перетворюючи його на чорні хрусткі сувої.

---

¹ Анрі Матісс (фр. *Henri Matisse*, 1869–1954) – французький художник, скульптор, графік, майстер декоративного мистецтва, один із найоригінальніших представників образотворчого мистецтва початку ХХ століття.

Тепер вогонь лежав у ліжках, стояв у вікнах, забарвлював у червоне білі завіси.

І тут надійшла підмога.

З дверей горища визирнули сліпі обличчя роботів з ротами-кранами, з яких лилася зелена хімічна рідина.

Вогонь позадкував, як позадкував би слон, побачивши мертву змію. Тепер проти вогню було двадцять живих змій, що звивалися на підлозі, вбиваючи полум'я холодною отрутою зеленої піни.

Але вогонь був хитрий. Він подався поза домом, через горище до помп. Вибух! Металевий мозок, який керував помпами, бронзовою шрапнеллю врізався в балки.

Вогонь кинувся до шаф і почав жерти одяг, що висів там.

Дім здригнувся, його голий кістяк скулився від жару, його дроти-нерви оголили-ся, наче якийсь хірург зняв із них шкіру. «Допоможіть, допоможіть! Пожежа, рятуйтеся, рятуйтеся!» Жар ламав дзеркала, наче перший ламкий грудневий льодок. А голоси репетували: «Пожежа, пожежа, рятуйтеся, рятуйтеся!» – немовби декламували трагічний дитячий вірш – десятки голосів – високих і низьких, наче діти ги-

нули у лісі, зовсім самотні. І коли оболонка дротів тріскалась, як гарячі каштани, голоси завмирили. Один, два, три, чотири, п'ять голосів завмерли.

У дитячій кімнаті горіли джунглі. Ревли сині леви, бігали пурпурові жирафи, шалено стрибали пантери, і десять мільйонів тварин, тікаючи від вогню, помчали до далекої річки...

Завмерло ще десять голосів. В останню хвилину у вогняному вирі зазвучали інші голоси. Втративши пам'ять, вони оголошували час. Заграла музика, робот-косарка почав підстригати газон, парасолька раз у раз вискакувала за парадні двері, що все відчинялися й зачинялися, як у годинниковій майстерні, коли всі годинники з божевільним завзяттям один за одним починають відзвонювати години. Лунали співи, а кілька останніх мишей-прибиральниць хоробро вискочили зі своїх нірок, щоб прибрати ненависний попіл. А в палаючому кабінеті байдужий до всього голос героїчно читав вірші, – аж поки не згоріли всі бобіни, не зів'яли всі дроти й не перегоріли пробки.

Вогонь підточив будинок, і той важко осів, розкинувши подоли з іскор та диму.

А в цей час збожеволіла плита готувала в кухні велетенські сніданки із десяти дюжин яєць, кількасот грінок, двадцяти дюжин шматків бекону і, коли їх пожирав вогонь, починала працювати знову з істеричним сичанням.

Розлігся страшенний гуркіт. Горище провалилося в кухню й вітальню, вітальня в підвал, підвал у нижній склеп. Холодильник, крісло, кінострічки, електричні дроти, ліжка – все це, ніби купа скелетів, провалилося у глибоку могилу.

Дим і тиша. Величезна хмара диму.

На сході почало сіріти. Між руїнами залишалася стояти одна стіна. І коли зішло сонце й освітило купу димних руїн, зі стіни все ж чувся голос, який оголошував знову й знову:

«Сьогодні п'яте серпня дві тисячі двадцять шостого року, сьогодні п'яте серпня дві тисячі двадцять шостого року, сьогодні...»